

045/2009,

dr. S Nagy László
aranydiplomás erdőmérnök
természetvédelmi, tájvédelmi
igazságügyi szakértő

ig. szám : 5979.

1126 **Budapest**, Istenhegyi út 20/b.

Telefon / fax. : 06 - 1 - 212-43-44 ill. (mb.30/ 364-8-364)

Dunakeszi 01./2008 sz.

Tárgy: Dunakeszi 0109/90-99 hrsz. ingatlan ex lege
védett láp iterjedésének másodfokú felülvizsgálata.

Hív. szám; 14/5443-5/2008.

**Országos Környezet-, Természetvédelmi
és Vízügyi Főfelügyelőség**
Hatósági Főosztály
1539 **Budapest** Pf. 675.

Igazságügyi szakértői vélemény

**Dunakeszi 0109/90-99 hrsz. gyeplő (legelő) művelési ágú ingatlanra
vonatkozó ex lege védett láp jogviszony megállapításáról,
figyelemmel
a talajfejlődési folyamatok morfológiai sajátosságaira.**

amelyet a következőkben terjesztek elő **3 példányban** :

Budapest, 2008. december 19

tisztelettel :

dr. S Nagy László
ig. szakértő.

S z a k v é l e m é n y.

A Országos Környezet-, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség Hatósági Főosztálya a fent hivatkozott végzésében szakértőnek rendelt ki, a **Murvainé Borszéki Éva** (2660. Balassagyarmat Vörösmarty u 16) és **Kecskeméthy Géza Dunakeszi Város polgármestere** (2121 Dunakeszi Fő út 25) fellebbezésére indult, a **Közép-Duna-völgyi Környezet-, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség 24129-22/2008** számú határozata felülvizsgálata tárgyában.

A kirendelő végzés feladatul szabta, az iratok tanulmányozása és a helyszíni szemle alapján annak megállapítását, hogy **-a természetvédelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 23. § (3) bekezdés d) pontja szerint;**

- d) a láp olyan földterület, amely tartósan **vagy** időszakosan víz hatásának kitett, illetőleg amelynek **talaja** időszakosan vízzel telített, és
- da) amelynek jelentős részén lápi életközösség, illetve lápi élőszervezetek találhatóak, **vagy**
- db) talaját változó kifejlődésű tőzegtartalom, illetve tőzégképződési folyamatok jellemzik;

az előzőek alapján, a törvényi definíció szem előtt tartásával a **Dunakeszi 0109/90-99 hrsz. alatti ingatlanon az első fokú hatóság által körülhatárolt területrész lápnak tekinthető-e, azaz**

1. a Dunakeszi 0109/90-99 hrsz.-ú terület bizonyítja-e a lápfejlődésnek megfelelő, a lápra jellemző talajfejlődési állapotot?
2. Adjak választ arra, hogy a tartós vízhatásnak mi az oka, természetes, vagy mesterséges eredetű-e?
3. A kialakult állapotnak vannak-e olyan jellemzői, amelyek másodlagos hatás következményei, továbbá milyen arányban érzékelhetők a természetes lápfejlődési folyamat jellemzői?
4. Adjak választ arra, hogy a vizsgált terület távlatosan biztosítja-e a láp kifejlődésének feltételeit, viszonylatait?
5. Milyen következménye lehet a már megjelent antropogén hatásoknak az esetleges lápi értékek megőrzésében vagy fennmaradásában?

A feladat értelmében a **helyszíni szemlét 2008. december-16.-án tartottam, amelyen jelen voltak; a felperesek képviselőjében Murvainé Borszéki Éva megbízásából Murvai Zoltán, illetve Dunakeszi Város részéről Dr Vannay-S Virág jogi ea., Szőke Péter környezetvédelmi ügyintéző, továbbá az alperes képviselőjében; Dr. Szabó Sándor KTVF főosztályvezető.**

A ügyben felmerülő **komplex kérdés megválaszolásához szükségesnek ítélem előre bocsátani** a jogszabállyal összefüggő észrevételem. Továbbá értelmezni kívánom az előforduló fogalmak lényegét, összefüggéseit, és azokat a meghatározó szakmai szempontokat, amelyek elősegítik a kérdés minél tárgyyszerűbb megválaszolását.

A **láp jellegének** meghatározása -többször- a vita tárgyát képezi, amelynek egyik oka a lápra érvényesítendő jogszabály túl általános megfogalmazása. Egy komplex adottságú terület **jogi jellegű** megítélése vitatható, és a jelleg inkább a művelési ágára vonatkoztatható. Esetünkben **jogosultsági alapnak, a láp** -komplexitása okán- **jól felismerhető lényegének, a sajátosságainak minél szabatosabb szakmai értelmezése tekinthető.**

Még

A jogszabály **da) pontja** szerint a jellemző növényzet jelenlétére való hivatkozással is „lehetőség” adódik a jog érvényesítésére. A természetvédelmi szakértők -többször- csak a felszíni jellemzők figyelembe vételével kívánják a **láp jogi jellegét** indokolni. A vonatkozó bekezdés pontatlansága /leegyszerűsítettsége/ okán azonban nem elégséges, de legalább aggályos a védelmi jogosultság ily módon történő „kiterjesztése”. Vagyis a **jogosultság érvényesítése nem kerülhet szembe az empiriával és a racionalitással.**

A **láp** hivatkozott bekezdése szerinti megfogalmazása vitatható és esetenként kaphat értelmezést, mert a jogszabály **normative nem sorolja fel mindazokat az együttesen előforduló karakterisztikákat, amelyek alapján adott állapot minősíthető lenne. Jogbizonytalanságot okozhat** pl. az, hogy adott területen előfordulhat lápra és a rétekre egyaránt jellemző növényzet. A döntéshez azonban nem elég csak a növényzet előfordulása. A jog érvényesítéshez fontos lenne megadni pl. a lápra jobban jellemző növényzet sűrűségét, (bonítását) -40 - 50 % fölött- és abban, a védett növények arányát stb..

Ennek hiányában tehát döntő mértékben a **láp**ot nem determinálhatja „**jogi jelleg**”. Irányadónak azon összetevők **sajátosságai**, arányai **tekinthetők**, amelyek szerint a **láp tulajdonságai** -változatai- minősíthetők. Éppen ezért **a láp mivoltát a tudomány és a gyakorlat együttes érvei közvetítésével lehet szabatosan megállapítani.**

A **láp** másik kritikus helyzetet okozó megfogalmazás a **vagylagosság** beiktatása, mert megengedő erőt tulajdonít a szakkérdések jogi szempontú „elbírálásának”, torzulásának. Ami azt jelentheti, hogy vagy ez, vagy az tekinthető mérvadónak, és jogos kifogás tárgyát képezheti. A megítéléséhez elengedhetetlen a **gyakorlati realizmus, a dolgok belső törvényeit jól felismerő lényeglátás.** Ilyen esetben -helyzetekben- a szakértő szükségszerűen a szakma általánosan elfogadott protokolljait kénytelen szinkronba hozni a tudományos meghatározásokkal, az általánosan is elfogadható életszerű gyakorlattal és az érzékelhető tényezőkkel.

Ilyen összefüggésben **egy életközösség**, illetve **élőszervezetek** (társulása) az adott földrajzi, térszíni, **termőhelyi** és az éghajlati **-talajfejlődési, vízháztartási- viszonyok függvényében** alakulhatnak ki, léteznek. Vagyis **a talaj típusa -elsődlegesen- járul az életfeltételek kialakulásához.** Különösen a botanikai, növényi életfeltételek fejlődése irányában játszanak döntő szerepet a **talajféleségek és azok vízháztartása.** A **megtelepült** ökoszisztéma, a **növényfajok társulása**, jelenléte -amelyek a **jogi jelleg**et „bizonyítanak”-, inkább **pontosíthatja a talajféleségek, -talajtípusok- változatainak megítélését.** Nem véletlenül az új erdőtelepítéseknel, erdőfelújításoknál -mint egyik legfejlettebb „célzott” erdőtársulásnál- a talajok meghatározása után, a jellemző növény nyújt segítséget a sajátos típusok pontosításához, a tájegységnek is legmegfelelőbb fafajok megválasztásához, erdő típus meghatározásához.

Hasonló megközelítésben fontos rögzíteni és irányadónak tekintem, hogy **a tudomány, a láp-típusok talajgenetikai ki- át-alakulási szakaszait igen sok tényező függvényében írta le. Jelentősebb befolyásoló tényezők; -mint előbb jeleztem- az alapkőzetre ható éghajlati, vízjárási, felszínalaki változások, szerves anyag (tőzeg) felhalmozódási folyamatok ill. azok együttes viszonylatai. A megítélés fontos ismérve az, hogy a láp kialakulásának „természetes” folyamatai rendszerint mélyedésekben, vagy medence jellegű lefolyástalan, vízállásos területrészekben zajlanak hosszú, évtizedes, még inkább évszázados időszakokon át.**

Vagyis a **láp és típusainak meghatározásánál figyelemmel kell lenni a -talajszerkezeti-morfológiai sajátosságok felismerése mellett, a kialakult környezeti alapfeltételek aktuális helyzetének a vizsgálatára. Ezek közül leglényegesebb; a tartós vízállás és a**

dús vegetáció fennállása, illetve azok „maradványainak”, a szerves-anyag, **átalakulásának** (lebomlottságának, elszíneződésének) a helyzete, **állapota**. **Felszíni vonatkozásban járul a típusok pontosításához az indikátor növény-fajok jelenlétének az előfordulása, döntő esetben azok bonitása** (sűrűségének) vizsgálata. Kritikus helyzetekben ad eligazítást a víz kémhatása -semleges, lúgos vagy savanyu-, illetve a lápok specifikusabb típusainak megállapításához talajösszetevők elemzése, kémiai vizsgálata stb..

Az előzőek alapján **egyik legmeghatározóbb feltétel az állandó vízborítás, mert a lápi életközösség és növényzete elpusztult részeinek a víz alatti felhalmozódása indítja el a lápképződés első fázisát, -szakaszát-**. Az oxigénben szegény (anaerob) környezetben, a növényi maradványok igen lassan bomlanak le. **A szerves anyagok a vízben alámerülten, ásványi-anyag származékokkal, „egyéb” üledékekkel vegyülve, fázisokat alkotva, hozzák „létre” a különböző sajátosságú lápokot, majd a láptalajok típusait.** Vagyis a növényi anyagnak víz alatti, redukzív körülmények közötti bomlásával veszi kezdetét a láposodás, amely kisebb szénvesztéssel jár, mint a növényi szerves anyag levegősebb lebomlása, a mull, majd a humusszá történő átalakulása, humuszosodása.

A láp minősítése, illetve osztályozásuk tehát aszerint eltérőek, hogy milyen növényi, állati eredetű, vízszármazású, állóvízű, geomorfológiai és éghajlati stb. viszonyok között zajlanak a redukzív folyamatok. Az állóvizek feltöltődésének előrehaladott fázisa, amikor a felszín túlnyomó részét kezdi elfoglalni a növényzet. A felszínt képező növényzet összetétele és helyzete szerint is több típus alakulhat ki. A **síklápot** pl. a talajvíz is táplálja és a feltöltődés előrehaladása szerint változik. A „lápfejlődés” változatai, síkságon a **rétláp** állapotokon át a láperdőkhöz, míg domb és hegyvidéki részek mélyedésein összefolyó lefolyástalan zárványokban, tavakban a **tőzegmoha-lápokig** vezetnek.

A kialakult valamennyi lápnak sajátossága az 50- 80 cm mélységig terjedő A szint, ritkábban a C szinttel is. A tőzeg képződésre jellemző, a sötét réteg, az igen magas, elhalt növényi -tőzegesedő- maradvány, ill. szervesanyag-tartalom, amely túlsúlyban van az ásványi alkotórészekkel szemben. Mivel lassúbb a szerves anyag lebomlás, mint a szerves anyag felhalmozódás, jellemzően alakul ki a -rengő- „szivacsos szerkezet”, amely az **állandóbb víztároló képességet is „biztosítja”**. Kétségtelen a **láp, vagy a láposodásra hajló területek a hazai meliorációk során erősen átalakultak ill. elfogytak a korábbi vízrendezések következtében. Az értékes lápok védelme valóban **szükségszerű, de csak ott, ahol a területek kevésbé bolygatottak, az együttes feltételek tartósíthatók és a - víz-kormányzás, stb.- rekonstruálható.****

A kérdés megválaszolásának további **kritikus elágazási pontja, hogy a lápokhoz hasonlóan -bizonyos növényi asszociációk- jellemzik a réti talajok kialakulását is az árterületeken, buckaközi laposokon, vagy a domb-közi völgyek mélyebb fekvésű térszínein.** A bő nedvesség itt is származhat a magas talajvízből, illetve a felszíni csapadék vizekből, amelyek elősegítik a dús növényzet megtelepülését, fejlődését és az elhalt növények „levegősebb” humuszosodó átalakulását, szerves anyagának felhalmozódását. **Ez önmagában azonban még nem determinálja a láp sajátosságát.**

Az így kialakult réti talajokra utal a barnás, elszíneződés, agyagos, iszapos beszűrődéssel, de még jellemzőbb rá a két-, háromszintű talaj-szelvény, mélyebben mozaikosan kékes színezetű glejesedés. A különböző réti talajoknál, amennyiben a felső réteg már átalakult humuszos „összletének” vastagsága sötétebb, nyilvánvaló átmenetet képeznek a lápos réti talajok típusához, ahol növényzetében -szórványosan- szintén megtalálhatók a lápi ökoszisztémát képviselő növényfajok is. Az ilyenek talán még feltételekkel rekonstruálhatóak lennének és kockázattal befolyásolható a láp irányú fejlődés is. **A talajok jellegét/típusát nagy biztonsággal vizuálisan is érzékelteti a szelvényeinek**

színe, szerkezete, illetve a növénytársulásba tagolódó -indikátor- növényfajok dominanciája, amelyre már utaltam.

A Dunakeszi 0109/90-99 hrsz.-ú gyepterületet a térképi vázlat ill. az **1. sz. digitális „helyszínrajz”** alapján azonosítottam és közösen bejártuk. A mellékelt **digitális helyszínrajzon a felszíni adottság ugyan nem, de az É. és D-i irányú „fekvés”, kiterjedés érzékelhető. A talajfejlődési állapot meghatározásához minta gödröket kértem kiásatni, amelyeket az 1 sz.-ű helyszínrajzon 1 – 7 számokkal jeleztem.** A vázolt előzményekre támaszkodva, a tapasztalat, -az elhalt növényzet és cserjésedés árnyalt közvetítésével-, valamint a fotókon is érzékeltethető talaj-szintek szerkezete, elszíneződése alapján a feltett kérdésekre válaszom a következő:

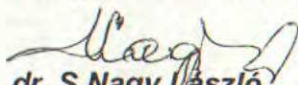
1. A hivatkozott hrsz.-ú területeken **nem bizonyíthatók a talaj- ill. lápfejlődés tudományosan is megalapozott lápra vonatkoztatható folyamatok.** Véleményem indoklásául szolgál a kialakult talaj-állapot, amit valamennyi talajszelvény kellően érzékeltet. A számozott mintahelyekkel azonos számú képeken jól láthatók a két szintes szelvények. A **terület A szintjeiben** tapintással is érzékelhető barna humuszos talajszerkezete, öntés réti talaj típusra utal, de a **C szint „alapkőzetének”** szürkésfehér színezete, **változatos homokos, iszapos, vályogos jellegű összelete alapján a lejtő hordalék talajhoz is közelít.** Az **A szint** általában 30 – 50 cm-s sötét, vályogos beszűrődésű (2. sz. kép). A humuszos, morzsalékos jellege nem utal lápos sajátosságokra és a **db.)** bekezdés szerinti tőzeg tartalomra sem. A **C szint** 30 – 50 cm-től lefele szürkésfehér törmelékes, mészrögös, „alapkőzetű”. A mintagödrök alja víztelen, kivéve az 5. sz. gödör alját, (5. sz. kép) ahol nyomokban kialakult vékony víztükrök. Ugyanakkor **valamennyi mintagödör C szintje hordalék -szürke törmelékes, homokos mésziszap- összetű,** amire a **7 sz. kép** gödör melletti halmaza is utal, és amelyben a tartós „vízmegekötés” feltételei minimálisak. De a láposodás kezdetére utaló „nyomok” sem érzékelhetők. Az elhalt sásos és cserjés növényzet a degradációs folyamat előrehaladott állapotát jelzi. **A terület bolygatottságára utaló bizonyíték a talajszelvény A szintjének sötét humuszos rétegében -1 számú képen-** jól látható vékonyabb világos sáv, ami valamikori szántás következtében alakulhatott át.
2. Az előző pontban leírt talajszelvények által igazolt tények és **az előzményekben vázolt feltételek hiánya okán a terület 80 – 85 %-án kizárható úgy a tartós vízállás,** mint a vízmegekötés lehetősége. Erre utalnak a látottak; egyrészt a kialakult **(A) szintek barnás, világosabb színezete,** 2. gödör **(2. sz. kép)** „szellőzöttsége” révén humuszosodó, morzsalékoshoz közelítő talajszerkezete, másrészt a **(C) szintek törmelékes, homokos, vályogos hordalék jellege.** A környék bolygatott felszíni állapotból rekonstruálva a természetes felszínrajzi adottságokat, az Észak-déli irányú lejtés átmeneti zónája nem utal olyan korábbi terepi helyzetre, **(2 sz. Vázlat)** ahol „valamikor” kialakulhatott olyan vízállás, amely a láposodás feltételéül szolgált volna. **A vázlaton** érzékeltetni kívántam, hogy a felső, felszíni részokről összefolyó vizeket a természetes jellegű „mélyedés” már korábban is D-i irányban a Mogyoród patakba vezette. A származék- és a felszínen összegyűlő csapadékvíz „gyorsabb” lefolyását a később épített, -meliorációs beavatkozás időszakából eredeztethető- jelzett árok biztosította. Ennek elzárása, megszüntetése okozta azt a hosszanti „vízfeltolulást”, amely szakaszosan érzékelhető a terület cca. 15%-nyi sávjában, de a láposodás alapfeltételeihez nem elégségesek, mivel nagyjából cserje fajok (füzek) ill. nyárfa félek és invazív fajták uralják, igen kevés előforduló lágyszárú növényzettel.
3. Az vázolt talajfejlődési folyamatokra figyelemmel a területen kialakult állapot nagy valószínűséggel legelőgazdálkodás következménye. Degradációs folyamatra utaló; a

terület talaj szerkezete, szintjeinek, alapkőzetének színezete, változatos, hordalékos összelete és az, azon megjelent formációk. Másodlagos hatásként értékelhetők a növényi maradványok; -sűrű aranyvesszős foltok (8-as kép), valamint a szabadabb foltok sásos részein előre nyomuló szeder, komló, csalán növényfajok és a magas nádas foltok mellett kezdenek uralkodni a cserje félék stb.. A téli évszakra tekintettel növényi fajok változataira és arányaira nem térhetek ki, mert pontos meghatározásuk kockázatos, de nem is feladatomban. Mesterséges hatásként értékelhető még a horgásztelepi és a horgásztavakból, illetve annak szintjétől cca. 120 cm-el magasabb **vízszintű bányatóból „átszivárgó” víz, amely az elzárt vizes rész utánpótlását „képezi”**. Mindezek ellenére az ott látottak elégtelenek a természetes lápjelföldés feltételei, folyamatai bizonyításához.

4. **A vizsgált terület 80 – 85 %-án arányosan telepített kutató minta-gödreinek szelvényi nem utalnak olyan jellemzőkre, amelyek a láp kialakulásának körülményeit, viszonyait érzékeltetnék.** A terület keleti sávjában cca. 15 %-át érintően mozaikosan látható volt ugyan vízfelület, amely az említett természetes mélyedés vízfolyása mentén, de a 322-es sz. közút építése után alakult ki, a jogosulatlan elzárás következményeként. Ebben a sávban épült ki korábban az, az árok, amelyik a 2 sz. Vázlat telekkönyvi térképén rögzült, és úgy a csapadék, mint az egyéb származék, illetve szennyvizeket a Mogyoród patakba juttatta. Az itt felduzzadó **víz esetleges kiterjedésére utaló jelek azonban nem érzékelhetők**, vélhetően azért, mert az említett C szint „alapkőzetének” 1 –5 m. mélységű törmelékes összelete nem minősíthető olyan vízzárónak, amely a víz „tárolását”, „megkötését”, esetleg a lápkifejlődés akár kezdeti fázisait elősegítené. Erre utal; egyrészt a **2 sz. vázlaton** -réteg vonalakkal- érzékeltetett Észak-dél irányú terepi lejtés, másrészt a terület D-i. részén -sűrített és- egy mélyedésbe került **3 sz. mintagödör** víztelensége. A láp alapvető feltételét képező szerves anyag, tőzeges réteg valamikori előfordulását már az is kétségessé teszi, hogy a bejárásunk során több helyen tapasztaltam vakond túrák felszíni nyomait, amelyek indikátorként értékelhetők, úgy a lápi feltételeket kizáró víztelenségre, mint a tőzeg tartalmú réteg hiányára.
5. **A terület kialakult állapotát több antropogén negatív hatás befolyásolja;** nevezetesen a vizek szabályozatlansága, szennyezhetősége, térszíni bolygatottság, invazív fajok feldúsulása stb.. Ezek olyan környezeti tényezők és hatások, amelyek - egyenként is- az esetleges lápi értékek fenntarthatósága ellen értékelhetők. A terület környezete oly mértékben zavart; a forgalom, a kommunális szennyeződések stb. által, hogy illuzórikus lenne bármilyen védettség kiterjesztése. Kiszámíthatatlan hatású az Északi résszel határos szabálytalan, beépítésű „óriási” Horgásztelep közművesítetlen rétegvizeinek szennyezhetősége, az előzőleg jelzett szivárgó- és csapadékvíz utánpótlása, elvezetésének rendezetlensége, továbbá a keleti oldali „töltésen” és út mellett halmozódó hulladékok kockázatai. Szinte biztosra vehető, hogy a „még” létező tájhozony növényi fajokat a már invazív fajokkal (8-as kép) dúszult vegetáció visszaszorítja, és a terület további degradációját gyorsítja. Vagyis a kiépült környék együttes hatása teljes biztonsággal kizárja a láp jellegű átalakíthatóságot.

Összegzésül megállapítható, hogy **a hivatkozott területre nem vonatkoztatható az ex lege védett láp törvényi előírás, mert nincsenek jelen azok az együttes feltételek, felszínalaktani viszonylatok, amelyek a lápra jellemző talajfejlődési folyamatokat, a láp lényegét bizonyítanák.**

Budapest 2008 december 19.

dr. S Nagy László

1. kép

2. kép

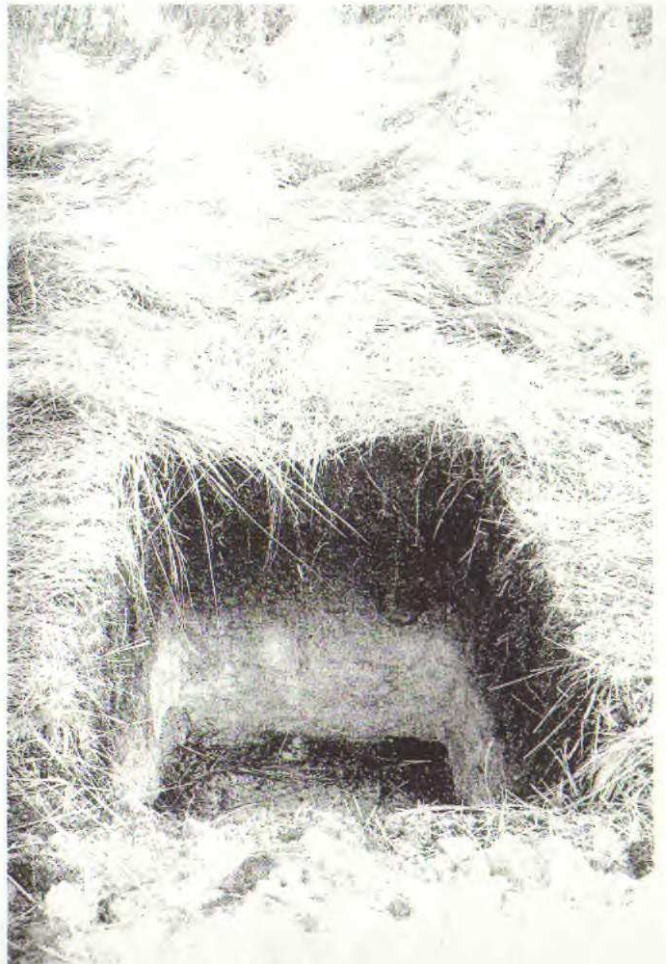
3. kép

4. kép

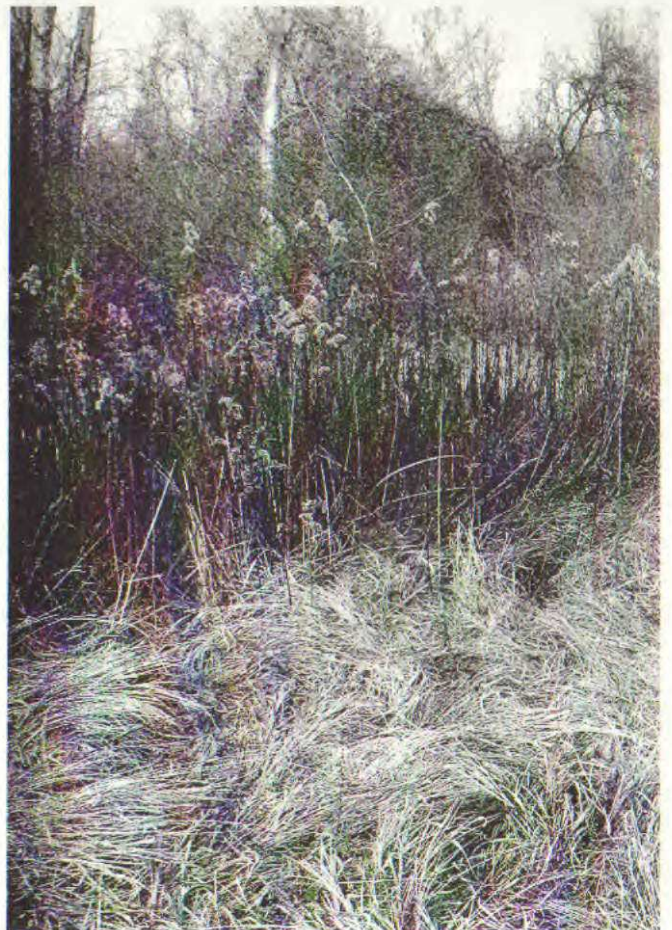
5. kép

6. kép

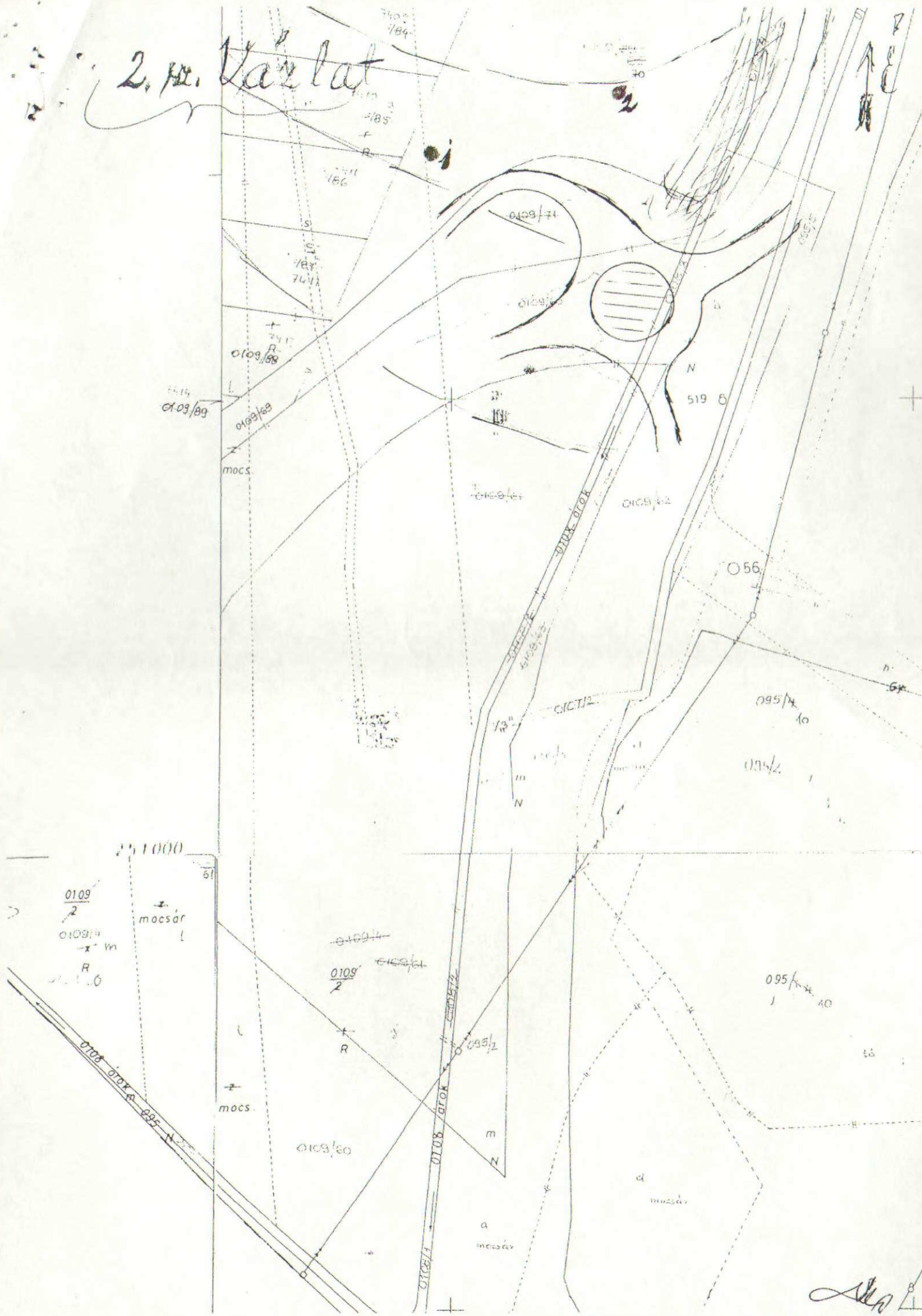
7. kép

8. kép

2. pl. Vazlat

[Handwritten signature]